

DUM č. 10 v sadě

33. Inf-9 Počítačová lingvistika a typografie

Autor: Roman Hrdlička

Datum: 03.06.2014

Ročník: 3AV

Anotace DUMu: zkratky a dělení slov

Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

10. Zkratky a dělení slov

Na závěr naší exkurze do českých typografických pravidel se seznámíme se zápisem zkratk a pravidly pro dělení slov v českém jazyce.

Zkratky

- **Věta nesmí začínat zkratkou** – v takovém případě se zkratka vypisuje nebo věta přeformuluje.
- **Zkratky z více slov spojené do jednoho slova se píší s jednou tečkou na konci** (např. tj., nikoli t.j.).
- **Iniciálové zkratky** (USA, NATO) **nemají tečky**.
- **Některé zkratky se skloňují** (fa, pí), i když jejich tvary skoro ve všech pádeme jsou stejné.
- **slovo „viz“ není zkratka** (rozkazovací způsob od slovesa vidět), **takže za ním nesmí být tečka**.
- **Píšeme-li text verzálkami nebo kapitálkami a v textu se objeví zkratka obsahující velká i malá písmena, je třeba malá písmena vysázet minuskulemi**, např.: SPOTŘEBA 300 kWh ZA ROK.

Jak dělit slova

- **Slovo dělíme na původní části podle toho, jak vzniklo**. Složená slova se dělí **přednostně v místě složení** (Česko-moravská vrchovina), víceslabičná slova se dělí **s ohledem na stavbu slova** (před-pona-základ-přípona). Například vyjmout dělíme vy-jmout, nikoliv vyj-mout. Nelze-li využít tohoto pravidla, **slabikujeme**.
- **Shluky souhlásek můžeme dělit libovolně**. Dělení však musí být v celém dokumentu **jednotné**, proto se obvykle nechává na konci řádku jen jedna souhláska. Například čerstvý dělíme čer-stvý nebo čers-tvý nebo čerst-vý.
- **Rozdělit lze i dvě sousedící samohlásky**, mezi nimiž vyslovujeme zřetelné j (tzv. *hiját*). **Nelze dělit dvojhásky au, ou**. Například materi-ální, fi-alový, ale ne to-uha.
- **Dvouslabičná slova lze dělit, jen pokud první část má minimálně dva znaky a současně druhá část minimálně 3 znaky včetně interpunkčních znamének** (Pa-vel, ži-to,).
- **I pro delší slova platí, že na konci řádky tedy nesmí zůstat jen jedno písmeno** (a-nabáze) a **na začátku řádky nesmí zůstat jen dvě písmena, nenásleduje-li interpunkce** (anabá-ze).
- **Nežádoucí je dělení, při němž by vznikly výrazy zvláštizovaného nebo jinak nevhodného významu** (kni-hovna, spisova-tele, tlu-močit, ná-držka).
- **Počet spojovníků pod sebou nemá přesáhnout počet tří a nesmí být větší než šest**. Za dělení se v tomto smyslu považují i řádky zakončené interpunkčními znaménky (tečka, čárka, středník a dvojtečka), jelikož pravý okraj sazby je jimi narušen stejně jako rozdělovacím znaménkem.
- **Dělení slov je přijatelné na konci levé stránky v knize** (u vazby). **Na konci pravé stránky se mu máme pokud možno vyhnout**.

Zdroje:

<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7199>

<http://jls.webz.cz/mff/tex/referat.html>